

Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğine Bağlı Refah Göçü: Çamliyayla*

*Amenity Migration in Mountainous Areas in the Context of Climate Change: Çamliyayla**

Merve ALTUNDAL ÖNCÜ^{1**}, Mehmet SOMUNCU²

¹Ankara Üniversitesi Ayaş Meslek Yüksekokulu Coğrafi Bilgi Sistemleri Programı, Ankara, Türkiye

²Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet: Bu çalışma, kentten dağlık alanlara hareket eden insanların motivasyonlarının iklim değişikliğinin etkileriyle ilişkisini anlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda Çamliyayla dağlık yerleşmesine hareket eden refah göçmenlerinin iklim değişikliğine bağlı olarak hareketliliklerinin değişimi incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemini destekleyici ikincil veriler kullanılmıştır. Nitel veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre Çamliyayla dağlık yerleşmesine hareket eden kentliler iklim değişikliği hakkında yüksek farkındalığa sahiptir. Katılımcılar mevsimlerin başlangıç ve bitiş dönemlerinin değiştiğini ve hava sıcaklığının arttığını belirtmiştir. Buna bağlı olarak dağlık alanlara yönelik hareketlilikleri eskiye göre daha fazla iklim değişikliğinden etkilenmektedir. Araştırmanın en önemli bulgularından biri de katılımcıların iklim değişikliğinin etkilerine karşı dağlık alanları kentlere göre daha güvenli bulmalarıdır. Buna göre gelecekte kentlilerin iklime bağlı nedenlerle dağlık alanlara daha sık hareket edeceği ve mekânsal dönüşümün etkilerinin gözlemlenebileceği tespit edilmiştir.
Anahtar kelimeler: dağlık alan, iklim değişikliği, refah göçü, Çamliyayla, Toros Dağları

Abstract: This study aims to understand the relationship between the motivations of people moving from the urban to mountainous areas and the effects of climate change. In this context, the change in the mobility of amenity migrants moving to the mountainous settlement of Çamliyayla due to climate change has been examined. There are secondary data supporting the qualitative research method in the research. Qualitative data were analyzed and reported descriptively. According to the findings obtained from the interviews, the amenity migrants who move to the mountainous settlement of Çamliyayla have a high awareness of climate change. Participants stated that the beginning and ending periods of the seasons changed and the air temperature increased. Accordingly, their mobility towards mountainous areas is affected by climate change more than before. One of the most important findings of the research is that the participants find mountain areas safer than cities against the effects of climate change. Accordingly, it has been determined that in the future, urban residents will move to mountainous areas more frequently due to climate-related reasons and the effects of spatial transformation can be observed.

Keywords: mountainous areas, climate change, amenity migration, Çamliyayla, Taurus Mountains

1. Giriş

Sanayileşme, hızlı kentleşme, küresel turizm vb. çerçevesinde dünyadaki kaynaklar sürdürülebilir olmayan yöntemlerle kullanılmaktadır. Günümüzde bu insan bahsederken iklim değişikliğine katkısı yadsınamaz boyuttadır. Mevcut üretim ve tüketim biçiminin bir sonucu olarak iklim değişikliği ve etkileri konusu özellikle 1970'li yıllardan itibaren önce akademik, ardından politik çevrelerde giderek daha fazla tartışılan bir konu haline gelmiştir. İklim değişikliğini şiddetlendiren sera gazı emisyonlarının artışı, yol açarak iklimde belirsizliklere neden olmaktadır. Isınmanın NASA GISS'e göre 100 yıl içerisindeki değişimi yaklaşık 1 C⁰'dir (Çizelge 1). Isının artmasına bağlı olarak karbondioksitte, deniz suyu sıcaklığında ve deniz seviyesi yüksekliğinde artış, buz tabakalarında azalış dikkat çekmektedir. Birbirine bağlı tüm bu sistemler göz önüne alındığında her bir coğrafi birimin ve insan faaliyetinin bu değerlerden farklı şekilde etkilendiği ve etkileyeceği söylenebilir.

İklim değişikliğine bağlı etkilerden biri de insan hareketliliğine veya göçe yol açmasıdır (Barrios vd., 2006; Klaiber, 2014; Cottier vd., 2022). Kırsal mekânda orman alanlarının azaltılması

*Bu çalışma Mehmet Somuncu'nun danışmanlığında Merve Altundal Öncü tarafından yazılan "Refah Göçünün Dağlık Yerleşmelerin Yeni Mekân Organizasyonu Üzerine Etkileri: Adana ve Mersin" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Sorumlu yazar, maoncu@ankara.edu.tr

Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğine Bağlı Refah Göçü: Çamlıyayla

bölgesel iklim değişikliklerine ve dolaylı olarak göçe neden olmaktadır (Özerdem ve Barlas, 2021). Diğer taraftan sanayileşme ve hızlı kentleşmeye bağlı olarak kırdan kente göç gerçekleşmiş, kentsel ısı adaları oluşmuştur. Yine gerek kırsal mekânda gerekse kentsel mekânda artan aşırı hava olayları kapsamında insanlar daha güvenli yerler aramak için iklime bağlı yer değiştirmektedir. İklim değişikliğine bağlı etkilerin giderek artacağı ön görüldüğünden, insanların da iklime bağlı hareketliliklerinin artacağı düşünülmektedir (GRID, 2020).

Çizelge 1. Kara-okyanus yıllık ortalama sıcaklık değerleri (C°).

1901	-0.15
1921	-0.18
1941	0.19
1961	0.06
1981	0.32
2001	0.53
2021	0.84

Kaynak: NASA küresel sıcaklık verileri

Hayvan göç rotalarının ve zamanlarının iklim değişikliğinden etkilendiği, iklim değişikliğinin doğrudan insan hareketliliğini belirleyen bir faktör olarak ele alınması son dönemlerde tartışılmaya başlanmıştır. İklim değişikliğinin etkileri kentlerde aşırı sıcak gün sayısı, artan nem, aşırı hava olaylarına bağlı sel veya toprak kaymaları ile kendini göstermektedir. Bu nedenlere bağlı olarak kendilerine kentte daha az güvende hisseden kentlilerin kırsal mekânlara doğru hareket ettiği bilinmektedir (Özerdem ve Barlas, 2021). Bu bağlamda bu araştırma, iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak kentlilerin dağlık alanlara hareketlerini ve motivasyonlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Dağlık alanlar gerek üretim fonksiyonları ile gerekse turizm ve rekreasyon potansiyelleri ile önemli ekonomik merkezlerdir. Turizm faaliyetleri doğası gereği iklim ile ilişkili olup, iklim değişikliğinden kaynaklanan kar örtüsünün azalması, sıcak hava dalgalarının sıklık ve şiddetinin artması, yıllık yağış örüntülerinin değişmesi ve diğer belirsizlikler nedeniyle, dağlık alanlardaki ekonomik faaliyetler tehdit altındadır (Ahmed ve Helhel, 2022; Yalçın, 2022). İklim değişikliğinin etkileri konusunda pek çok ulusal ve uluslararası ölçekte girişim ve politika olsa da, dağlık alanların gelişimi daha az planlıdır. Özellikle kentten dağlık alanlara doğru hareket eden kentlilerin motivasyonlarından en önemlisinin iklim değişikliği olduğu göz ardı edilmektedir. Bu kapsamda bu araştırma, Çamlıyayla yerleşmesi üzerinden metropol kent nüfusunun dağlık alanlara iklim değişikliğine bağlı etkenler çerçevesinde hareket edip etmediğinin tespit edilmesini hedeflemektedir. Böylece dağlık alanların iklim değişikliği krizi içerisindeki bir diğer işlevi de tanımlanmış olacaktır.

2. Dağlık Alanlar ve İklim Değişikliği

Dağlık alan tanımlamalarındaki belirsizliğe karşın, bugün dünyanın yaklaşık dörtte birinin dağlık alan olduğu kabul edilmektedir (Scott, 2006). Dağlık alanlar başta biyoçeşitlilik ve su kaynakları olmak üzere, ekolojik yapı, kültürel çeşitlilik ve geleneksel yaşam nitelikleri nedeniyle dünyanın önemli coğrafi bölgeleridir (Romeo vd. 2020). Yalnızca dağlık alanlarda yaşayanlar için değil, düzlüklerde yaşayanlar için de hayati kaynakları olduğu söylenebilir (Borowski ve Munteanu, 2011).

Dağlık alanların küresel anlamda önemi ilk olarak, 1992 yılında Rio Dünya Zirvesi Konferansı'nda Birleşmiş Milletler (BM) tarafından vurgulanmıştır. Bu toplantının bir çıktısı olan Gündem 21 eylem planında dağlık alanlara özel bir bölümde yer verilmiş ve 13. başlık "Kırılgan Ekosistemin Yönetimi: Sürdürülebilir Dağ Gelişimi" olarak adlandırılmıştır. Ardından yine BM tarafından 2002 yılı 'Uluslararası Dağ Yılı' ilan edilmiştir. Dağlık alanların sürdürülebilir kalkınma bağlamında ele alınması ve küresel bakış açısının değiştirilmesi için, ülkelerin iş birliğine dayalı plan ve politikalar geliştirilmesi yönünde öneriler getirilmiştir. Söz konusu gelişmelerin küresel dağlık alanlar ve bu bölgelerde yaşayanlar için önemi büyüktür (Grabherr ve Messerli, 2011).

Küresel boyutta dağlık alanların önemine vurgu yapan pek çok çalışma bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Dağlık Bölgeler Şartı Taslağı olarak adlandırılan listede dağlık alanlarla ilgili farklı konulara

değnilmiştir. Taslakta dağlık alanların önemli çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel işlevler taşıdığına vurgu yapılmıştır (CLRAE, 1995). Dağlık alanlarda gerçekleşecek ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunların ortak bir problem olarak ele alınması gerektiği ve komşu dağlık alanlarda uyumlu politikaların uygulanmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Ayrıca taslakta dağlık bölgelerin kendine özgü koşulları olduğu göz önüne alınarak, bu bölgelerde yaşayanların temel gereksinimlerini karşılarken daha fazla zorlanacaklarına dikkat çekilmiştir. Dağlık bölgelerin doğal kaynakları, arazi şekilleri ve insan potansiyeli korunarak ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Ekonomik kalkınmayı sağlamak için hedeflenen sektörler ise tarım, ormancılık ve zanaatkarlık gibi dağlık alanlarda yürütülebilen faaliyetlerdir. Taslaktaki en çarpıcı ifadelerden biri ise, dağlık alanlarda yaşayanların mevcut koşullarının korunmasına ek olarak, daha iyi bir yaşam standardı sağlanması gerekliliği vurgusudur. Tüm bunların yanında dağlık alanlardaki kültürel çeşitliliğe değnilerek, gelenek ve kültürel mirasa sahip çıkılması ve korunarak geleceğe taşınması kararı alınmıştır.

Dünyadaki dağlık alanların yerelliğe bağlı farklılıkları, tüm dağlık alanlar için tek bir araştırma çerçevesi oluşturulmasına imkân vermemektedir. Aktif volkanik dağlar, izole dağlık alanlar, endemik türlere sahip dağlık alanlar, mikroklima iklim alanı olan dağlık alanlar, turistik dağlık alanlar, dini öneme sahip dağlık alanlar vb. pek çok alan söz konusu bölgelerdeki karakteristik alanları yaratmaktadır. Özellikle mitlerin kaynağı olan ve günümüzde sıkça yapılan spiritüel yolculuğun da mekânı olarak dağlar, toplumun önemli bir bölümü için özel anlam ifade etmektedir (Grabherr ve Messerli, 2011).

Avrupa Ekonomik Alanı'nın (EEA) 2010'da yayınladığı Avrupa'daki dağlık alanlar için 10 mesaj içeren raporuna göre ise, dağlık alanlar sahip oldukları zenginliklerin yanında, çok da kırılgandır. Tarım, turizm, ormansızlaşma, iklim değişikliği, doğal afetler gibi faktörlerdeki değişimlerden ciddi şekilde etkilenmektedir. Dağlık alanların hassas yapısını koruyarak kalkındırmak için ise uluslararası işbirlikleri ile yerelin güçlendirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Dağlık alanlardan bahsederken, iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençliliğinin düşük olduğu da vurgulanmalıdır. Bugün dağlık alan çalışmalarında en fazla ele alınan problemin iklim değişikliği ve buna bağlı riskler olduğu söylenebilir. Sera gazı emisyonlarının 1990-2100 döneminde ortalama 1,1 ile 6,4 C° arasında küresel ısınmaya sebep olacağı öngörülmektedir (Kohler ve Maselli, 2009). Bu değişim, dağlık alanlardaki temiz su kaynakları, biyoçeşitlilik, ekonomik faaliyetler ve toplumsal yapı için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Geline nokta dağlık alanlar izole, marjinal, unutulmuş ya da dışlanmış mekanlar olarak anlaşılacak yerine; su havzaları, askeri ve stratejik konumu, gözlemevleri ve iletişim araçlarının konumlandırılması, alternatif gelecek için sunduğu korunaklı barınma imkanları ile birlikte değerlendirilmelidir (Sarmiento, 2011).

20. yy'nin ortalarına kadar dağlık alanların uzak ve izole mekânlar olarak görülmesi ve buna bağlı başlayan nüfus kaybı süreci, yerini turizm ve rekreasyona bağlı mekânın yeniden inşasına bırakmaya başlamıştır. Günümüzde dağlık alanlar daha ulaşılabilir hale gelmiştir. Buna bağlı olarak giderek daha fazla ekonomik ve sosyal ağa eklenmektedir. Bilgi toplumunun eğitim, iş ve yaşam koşullarının, bireylerin kentsel mekan dışında da yaşamasına imkan vermesi, şüphesiz dağlık alanların gelecekte turizm ve rekreasyon bakımından önemini arttıracaktır. Kıyı alanlarının tüketime açılarak nüfus ve konut baskısı çerçevesinde kapasitesinin aşılması sonucunda, kentliler boş zamanlarını kaliteli geçirmek ve doğayla iç içe olabilmek gibi motivasyonlarla kırsal mekânın bir parçası olan dağlık alanlara yönelmeye başlamıştır. Dağlık alanlarda yaşanan yoğunlaşma ve buna bağlı gerçekleşen dönüşüm, konunun uluslararası boyutta dikkat çekmesine yol açmıştır.

3. Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğiyle İlişkili Refah Göçü

Günümüzde hizmetlerin kırsal ve dağlık alanlara kadar yayılması, buralardaki faaliyetlerin çeşitlenmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra, ekonomik kalkınma, boş zaman ve ortalama yaşam sürelerindeki artış ile kentten uzaklaşmak, bir topluluğa ait hissetmek ve yükselen kişisel tatmin talebi insanların kentten kıra doğru hareket etme eğilimini artırmıştır. Ayrıca evden çalışabilen beyaz yakalıların artışı ve 'sağlıklı yaşam, kaliteli yaşam, yaşamdan zevk alma' gibi yaygın söylemler nedeniyle göç, tek yönlülüğünü kaybetmeye başlamıştır. Bu bağlamda, temel motivasyonu ekonomik

nedenlere dayanmaksızın, sosyal ve kültürel etkenlere bağlı olarak kentten kırsal mekânlara doğru gerçekleştirilen hareketliliğe refah göçü denilmektedir (Moss, 2009). Uluslararası literatürde önemli tartışma konularından biri olan refah göçüne ilişkin çalışmalar, kentten kırsal doğru hareketliliğin giderek hızlanmasıyla ilgili ampirik bulgular ortaya koymaktadır (Van Auken ve Rye, 2011; Cooke ve Lane, 2015; Ruiz-Ballesteros ve Caceres-Feria, 2016; Perlik, 2019).

Refah göçü ile ilgili araştırma sahası olarak kıyı bölgeleri ile dağlık alanlar öne çıkmaktadır. Kırsal geri dönüşte yer seçiminin rastlantısal olmadığı, daha çok kıyı ve dağlık alanların tercih edildiği gözlemlenmiştir (Casado-Diaz, 2012; Cooke ve Lane, 2015; Perlik ve Membretti, 2018). Özellikle dünyada 1950'lerden itibaren, Türkiye'de ise 1980'lerden itibaren kıyı bölgelerindeki doluluk oranları dikkate alındığında, refah göçmenlerinin dağlık alanlara yöneldiği tespit edilmiştir (Özden vd. 2004; Travis, 2007; Somuncu vd., 2010; Ooi vd. 2015; Somuncu, 2016). Örneğin, Löffler ve Steinickie ABD'nin California eyaletine bağlı dağlık alanlarda göz ardı edilemeyecek bir nüfus artışı tespit etmiştir (Löffler ve Steinickie, 2006). Perlik ve Membretti'nin 2018 yılının Ağustos ayında yayınladıkları çalışmalarında, Avrupa Alpler'inde görülen refah göçünün dağlık alanlardaki terk edilme sorununa bir çözüm olabileceğini ifade etmiştir (Perlik ve Membretti, 2018). Yine aynı çalışmada dağlık alanların 2. Dünya Savaşı ve ekonomik kriz gibi dönemlerde zaman zaman kaçış bölgesi haline geldiği belirtilmiştir. 1992'deki Gündem 21 raporunda iklim değişikliği, çölleşme gibi konuların yanında dağlık alanlar konusu da ele alınarak, bu bölgelerin dünya için öneminden bahsedilmiştir (Price, 2015).

Dağlık alanlarda maden, tarım, hayvancılık ve ormancılık gibi sektörler temel geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Ancak göç ile yerleşmeye gelenlerin bu sektörlerde istihdam edilmediği tespit edilmiştir (Nelson, 2006). Gelirlerini hizmet sektöründen elde eden ve kent ile ilişkileri büyük ölçüde süren refah göçmenleri, mekânı da kendi talepleri doğrultusunda değiştirmeye başlamıştır. Dağlık alanlarda üretim yapan üreticilerin, arazilerini refah göçmenlerine satmaları ve üretimi bırakmaları arazi kullanımında ve sosyo-ekonomik yapıda değişiklikler meydana getirmektedir. Dağlık alanlarda iklim değişikliğine bağlı nüfus ve sermaye baskısı mekânı ve insanları önemli şekilde etkilemektedir.

Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren kırsal kente göç yoğun olarak gerçekleştirildiğinden, kırsal mekân giderek daha az üretim mekânı olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan kır, hızlı göç sürecinde insanların zihninde nostaljik bir anı olarak yer etmiştir (Short, 2005). Bu durum kentte yaşayanların kentteki olumsuz koşulların artışına bağlı olarak bir gün kırsal dönme umudu, rekreasyon talebi ve kaliteli bir yaşam arayışı ile yeniden şekillenerek refah göçünü teşvik etmiştir. İklim değişikliğine bağlı kentlerde yaşanan ekstrem hava olayları, mevsimlerin başlangıç ve bitişlerindeki değişimler ve aşırı sıcak hava kentlilerin ilk olarak Türkiye'de kırsal kıyı mekânını tercih etmesine yol açmıştır. Ancak kıyılarındaki yapılaşma ve nüfus yoğunluğu nedeniyle, bir sonraki tüketilmemiş kırsal mekân olarak dağlık alanlar tercih edilmeye başlanmıştır (Somuncu vd. 2012). 1990'lı yıllarda arazi kullanımı ve sosyo-ekonomik yapısı değişmeye başlayan dağlık alanlardaki gelişmeler planlı ve sürdürülebilir olarak yürütülemediği. Göç edenlerin kırsal destinasyonlara olumlu etkisi olduğuna dair araştırmalar olsa da, göçün olumlu ve olumsuz etkileri mekânsal farklılık göstermektedir. Örneğin Somuncu vd.'nin 2012 yılında yaptığı çalışmaya göre ülkemizde refah göçünün ve etkilerinin izlenebildiği önemli alanlardan biri olan Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalarında ekonomik faaliyetlerde çeşitlilik görülmesine karşın, önemli çevresel ve toplumsal sorunların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde görülen değişimlerin Türkiye'nin diğer dağlık alanlarında da gerçekleştiği gözlemlense de bu alanlarda henüz kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır (Var ve Yalçınalp, 2009; Somuncu vd. 2012).

İklim değişikliğine bağlı etkiler her geçen gün artmaktadır. Bu durum gelecekte dağlık alanların iklim hareketliliğine bağlı hareket eden kentliler için önemli alanlar olacağını göstermektedir.

4. Araştırma Sahası

Bu araştırma kapsamında Türkiye'de refah göçü yaşanan tüm dağlık alanların çalışılması mümkün olmadığından, refah göçünün uzun yıllardır yaşandığı Orta Toroslar'da bulunan dağlık

yerleşme araştırma sahası olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden olan MersinORta Toroslar'da yer almaktadır. Toplam nüfusları ortalama 3 milyon olan Adana ve Mersin metropol alanlar da bu coğrafi saha içerisinde yer almaktadır. Buna ek olarak, Aladağlar Milli Parkı, Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı, Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi gibi çok önemli korunan alanlara komşu olan Toroslar, geçirdiği hızlı dönüşüm ile dikkat çekmektedir. Alanla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, bölgenin fiziki coğrafya özelliklerinin ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak çalışıldığı tespit edilmiştir (Davran vd. 2009; Atalay vd. 2014; Daskiran vd. 2018). Diğer taraftan Türkiye'de göçebeliliğin kısıtlı da olsa hala sürdüğü bir bölge olması, göçer ve yarı göçerlerle ilgili çalışmalar yapılmasını sağlamıştır (Bakır, 1995; Kantar, 1996; Somuncu, 2005). Keçi yetiştiriciliği bölgeye has bir yaşam tarzı olarak göçebelikle ilişkisi kurulmuş ve üretilen artı değerler Toroslar'daki yaylalarda üretim yapmadan yaşayan insanlara pazarlandığı belirtilmiştir. Ayrıca üretim yapan göçer ve yarı göçer topluluklarının ise giderek azaldığı vurgulanmıştır. İlk olarak 13. yy.'de yerleşik hayata zorla geçirilmeye çalışılan göçerlerin bugün gönüllü olarak yerleşik hayata geçerek geleneksel üretim yollarını terk ettiği tespit edilmiştir. Yerleşik hayata geçtikten sonra yarattıkları toplumsal ve mekânsal dinamikler ve mekânı yeniden organize etmeleri üzerine Cezmi Sevgi tarafından 1984 yılında yapılan çalışma önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Toroslar'da yer alan Adana'nın yaylalarındaki toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimler irdelenmiştir. Buna göre Toroslar'da yaşayanlar, kentsel mekândaki hızlı gelişmelerin uzağında kalan ve kentlilerin üstünlük kurduğu bir topluluk olarak nitelenmiştir. Sosyo-psikolojik yönden kente göç etme baskısıyla karşı karşıya kalan yarı göçer topluluk, ovalarda tarım işçisi veya kentlerde inşaat işçisi olarak istihdam edilmiştir. Bölgedeki yaylaların çok uzun yıllardır hava değişikliği amacıyla kentliler ve ovada yaşayanlar tarafından yaz aylarında yerleşim alanı olarak kullanıldığı da tespit edilmiştir. 1995 yılında Toroslar'da yapılan başka bir araştırmaya göre, kente yakın, ulaşımı kolay ve hava değişikliği için tercih edilen dağlık yerleşimlerde üretim yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Bakır, 1995). Kırsal mekânda üretim yapmadan yaşayan kentlilerin arazileri bölmesi, geleneksel mimari yapıyı bozması ve üretim dengesini değiştirmesi en önemli bulgular arasındadır. Bu bulgulara dayanarak 1980 ve 1990'lı yıllarda dahi bölgede hava değişikliği motivasyonu ile üretim yapmadan kırsal mekânı kullanan insanlar olduğu söylenebilir. Ancak Toroslar'daki insan hareketliliği, önemli tarihsel arka planına rağmen pek çok yasal ve yönetsel probleme sahne olmaktadır. Yarı göçerliliğin kaybolmaya yüz tutması ile dağlık alan kullanım pratikleri de hızla değişmektedir (Geray ve Özden, 2003).

Çalışma sahası, yaz aylarında kıyılarda artan sıcaklara bağlı olarak kentten kıra doğru refah göçünün yoğun olarak gerçekleştiği Orta Toroslar Bölgesi'nden Mersin ili Çamlıyayla İlçesi'ne indirgenmiştir.

Çamlıyayla İlçesi Mersin'e bağlıdır ve yerel halk tarafından Namrun olarak da anılır (Şekil 1). İlçe, 1990 yılına kadar Tarsus'a bağlı bir nahiye iken, 09/05/1990 tarih ve 3644 sayılı kanunla Tarsus'tan ayrılarak, 27/08/1991 tarihinde Çamlıyayla adıyla ilçe statüsü kazanmıştır. Bu araştırmada Çamlıyayla ilçesinde yer alan tüm mahalleler yer almamaktadır. İlçe merkezinde yer alan Kale Mahallesi, Cumayakası Mahallesi ve Çayirekinliği Mahallesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla Çamlıyayla olarak tanımlanan çalışma alanı, aslında bu üç merkez mahalleyi kapsayan ilçe merkezi olarak belirlenmiştir. İlçe merkezi, Otoyol-21 olarak adlandırılan ve Ankara-Tarsus arasındaki ulaşımı sağlayan önemli hat üzerinde yer almaktadır. 1978'den 1993 yılına kadar aralıklı olarak farklı etapları tamamlanan otoyol, bölgedeki insan akışlarını ve yerleşmelerin fonksiyonları da önemli ölçüde etkilemiştir. İlçeye bağlı bulunan 14 mahalle vardır. Ancak tüm mahallelerin refah göçmenleri tarafından aynı oranda tercih edildiği söylenemez. Cumayakası, Çayirekinliği ve Kale merkez mahalleleri saha çalışmasına göre konut talebinin yoğun olduğu ve geleneksel yayla görüntüsünün bozulmaya başladığı alanlar olarak tanımlanabilir.

İlçe merkezi deniz seviyesinden ortalama 1400 m. yükseltidedir ve gerek gününbirlik ziyaretçiler, gerekse turist ve refah göçmenleri için doğal kaynaklara bağlı turistik noktalar yer almaktadır. Namrun Kalesi, Saklı Cennet Kanyonu, Ana Ardıç, Papazın Bahçesi, Sinap Kalesi ve Çini Göl önemli turistik

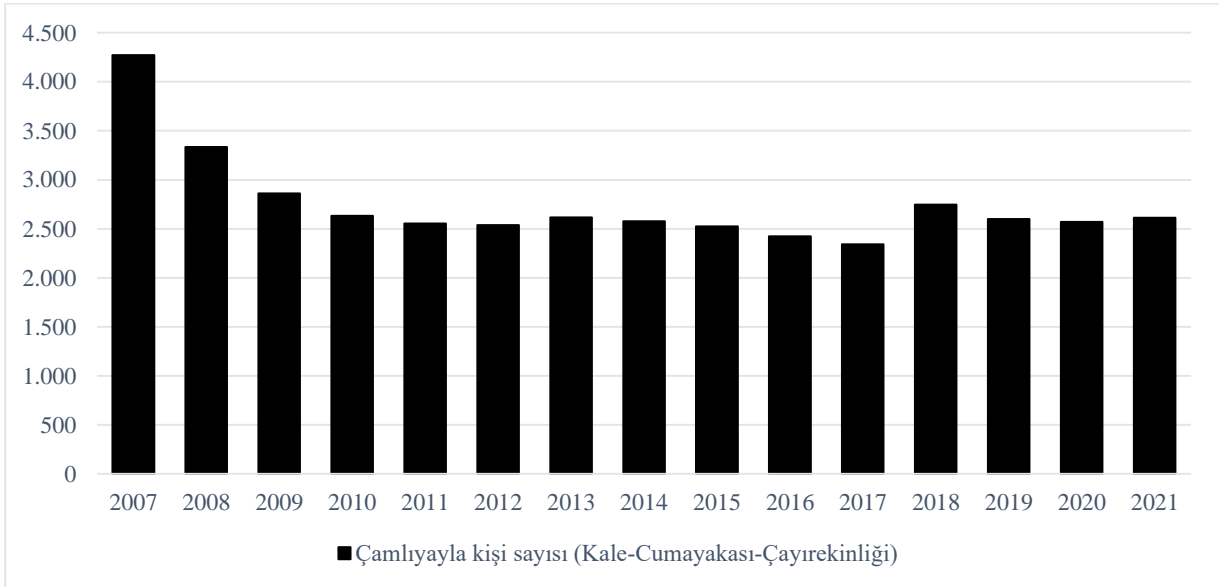
Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğine Bağlı Refah Göçü: Çamlıyayla

ve rekreatif faaliyet alanlarıdır. Ayrıca her yıl Mersin Valiliği tarafından Çamlıyayla İğne Oyası Festivali düzenlenerek alanın cazibesi arttırılmaya çalışılmaktadır.

Şekil 1. Mersin Çamlıyayla ilçe merkezi.

Yerleşmenin nüfus değişimi üzerine bir yorum yapılacağı zaman, 2012 yılında kabul edilen ve 30/03/2014 tarihinde yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun'dan bahsetmek gerekir. Kanuna göre köy statüsündeki yerleşmeler sınırları içerisinde kaldıkları belediyelerin birer mahallesi statüsüne getirilmiştir. Çamlıyayla geçmişte Tarsus'a bağlı iken, 09/05/1990 tarih ve 3644 sayılı kanunla Tarsus'tan ayrılarak, 27/08/1991 tarihinde Çamlıyayla adıyla ilçe statüsü almıştır. İlçe merkezinde yer alan Kale, Çayirekinliği ve Cumayakası mahallelerinin toplam nüfusu 2021 yılı itibariyle 2614 kişidir (Şekil 2). İlçe merkezinde 2007 yılındaki azalış haricinde, nüfusun hareketliliği durağandır.

Şekil 2. Çamlıyayla ilçesi merkez mahallerinin 2007-2021 yılları arasındaki nüfus değişimi.
Kaynak: TÜİK, 2021

5. Yöntem

Elde edilen ikincil veriler, nitel veriler ile daha açıklanabilir ve anlamlı hale getirilmiştir. Dolayısıyla karma araştırma yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntem sayesinde bulguların geçerliğini arttırmak, konuyu derinlemesine araştırmak ve karmaşık yapıları ele alabilmek mümkündür (Bowen vd., 2017). Creswell (2003) tarafından altı temel karma araştırma yöntemi ortaya konulmuştur. Bu yöntemlerden sıralı açıklayıcı araştırma tasarımı kullanılmıştır. Aynı yöntem Leech ve Onwuegbuzie (2009) tarafından ardışık keşfedici desen olarak tanımlanmaktadır (Bowen vd., 2017). Bu tasarıma göre ikincil istatistik veriler incelendikten sonra nitel veriler toplanmaktadır. Nitel veriler, nicel veriler yoluyla elde edilen bilginin derinlemesine araştırılması için elde edilir. Bu bağlamda araştırmada elde edilen nicel verilere göre nitel araştırma şekillendirilmiştir. Sonuçta ise analiz ile elde edilen bilgiler birlikte yorumlanmaktadır. Bu tasarımın özellikle araştırma bulgularını veya ilişkileri açıklamakta daha faydalı olması beklenmektedir (Baki ve Gökçek, 2012).

Araştırmanın temel hedef kitlesi olan refah göçmenlerinin nüfusu ile ilgili de Türkiye’de kayıt bulunmamaktadır. Evren ve örnekleme dair kısıtlılıklar göz önüne alındığında, refah göçmenleri ile yapılan görüşmelerde rastlantısal olmayan örnekleme yöntemlerinden amaca yönelik örneklem kullanılmıştır. Bu yöntem belirli kriterlere uyan olası tüm örnek olayları araştırmaya dâhil etmeyi ifade eden değerli bir örnekleme türüdür (Neuman, 2013). Saha araştırmalarında sıklıkla kullanılan yöntem, yoğunlukla araştırmacının uzmanlığı çerçevesinde şekillenir. Dağlık yerleşmelerdeki insanlarla kısa bir ilk görüşmeye yapılarak profil bilgileri öğrenilmiş ve kişilerin araştırmaya katılıp katılmayacağı araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Araştırmaya katılan refah göçmenleri belirlenirken en önemli kriter, yerleşmede sürekli veya sezonluk kullanım amacıyla konut sahibi veya kiracı olması özelliğidir. Bu örnekleme yönteminde, araştırmacı örneklemin nüfusu temsil edip etmediği ile ilgili bir kaygı taşımaksızın, araştırılan grup hakkında derin bir anlayış kazanmayı hedeflemektedir. Ayrıca evren ile ilgili rastlantısal bir örneklem belirlenemediğinden, araştırmacı saha çalışmasında hedef kitleye daha kolay ulaşmak için kartopu örneklem yöntemine de başvurmuştur. Görüşmeler yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Birincil veri kaynağı olarak görüşmelerin temel hedef kitlesi olan refah göçmenleridir. Temel hedef kitle olarak refah göçmenleri ile yapılan görüşmeler iklim değişikliğine yönelik farkındalıkları ve dağlık yerleşmeyle ilişkisine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Böylece refah göçmenlerinin gelecekte nasıl davranacakları hakkında yönlendirici olması beklenen ön bilgiler toplanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın tasarımı kapsamında, araştırmaya katılan katılımcıların yerele özgü gözlem, düşünce ve deneyimlerine ilişkin bilgilerin elde edilebilmesi için görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla gözlem ve ikincil verilerle tespit edilen ve derinlemesine sorgulama gerektiren konularda yarı yapılandırılmış görüşme formları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma sahasındaki değişimin sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinin katılımcıların bakış açısıyla betimlenmesi önem arz etmektedir. Derinlemesine görüşmeler araştırmanın temel hedef kitlesi olan refah göçmenlerinin yanı sıra, üst düzey idari yöneticiler ve emlakçıları da kapsamaktadır. Toplamda 5 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 2’si kadın, 3’ü erkektir (Çizelge 2). Görüşmeler için gerekli olan soru formu ise pilot araştırmanın sonrasında oluşturulmuştur ve 3 ana başlık altında toplamda 15 soruya yer verilmiştir. Bu kapsamda 31 Temmuz 2020 ve 15 Ağustos 2020 tarihleri arasında yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme 30-35 dakika sürmüş, görüşme katılımcıların isteği doğrultusunda araştırmacı tarafından not edilmiştir. Araştırma verileri betimsel olarak analiz edilmiştir.

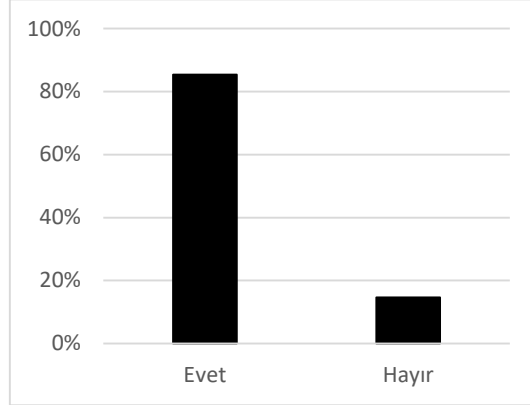
Çizelge 2. Nitel araştırma kapsamında görüşmeye katılan katılımcıların profili ve kodlanması.

	Araştırmada kullanılan kod	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Yerleşme
1	K1	Erkek	38	Yerel yönetim çalışanı	Çamlıyayla
2	K2	Erkek	56	Yerel yönetim çalışanı	Çamlıyayla
3	K3	Kadın	30	Emlakçı	Çamlıyayla
4	K4	Erkek	62	Refah göçmeni	Çamlıyayla
5	K5	Kadın	58	Refah göçmeni	Çamlıyayla

6. Bulgular

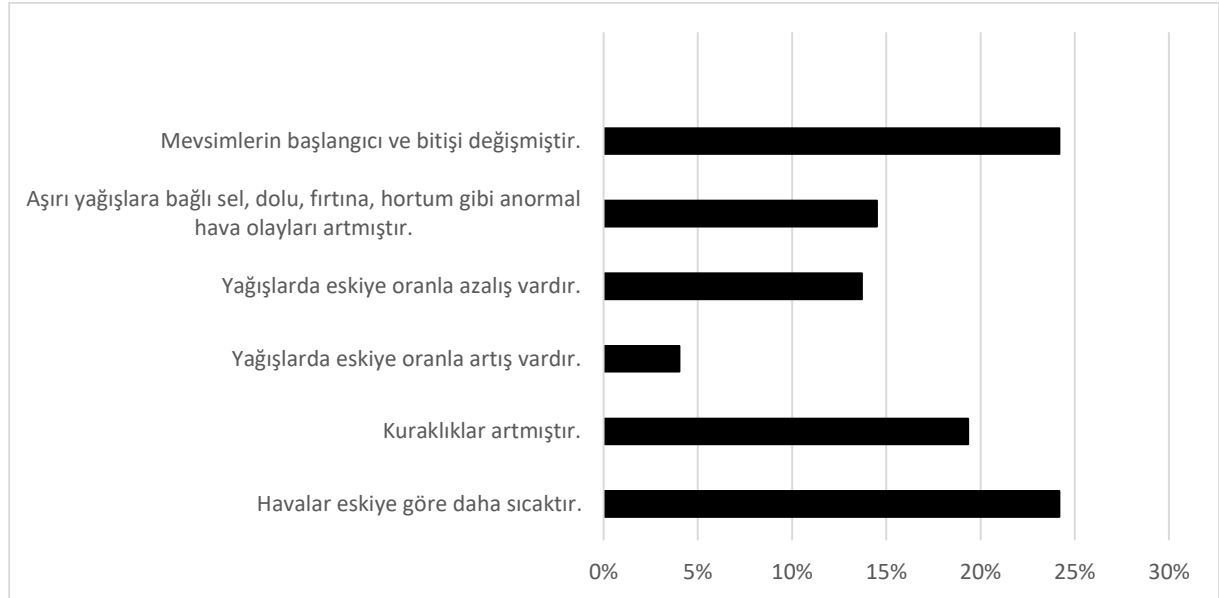
a. İklim değişikliği bir problem midir?

Araştırma sahasının içinde yer aldığı Akdeniz Bölgesi'nde yaylacılık faaliyetlerinin uzun zamandır gerçekleştirildiği bilinmektedir. Ancak zamanla geleneksel anlamda hayvancılığa dayalı yaylacılığın yerine, dağlık yerleşmelerin sayfiye olarak kullanılmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Refah göçmenlerinin hareketlilik motivasyonlarının büyük bir kısmının iklim koşullarına bağlı olduğu göz önüne alındığında, katılımcıların iklim değişikliği algısı araştırılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak refah göçmenlerine iklim değişikliğinin yaşanıp yaşanmadığı sorusu yöneltilmiştir. Her iki yerleşmedeki katılımcıların %85'i iklim değişikliği sorunu olduğunu ifade etmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. İklim değişikliğinin bir sorun olup olmadığına dair katılımcı görüşleri.

Söz konusu değişikliklerin hangi yönde olduğuna yönelik sorularda birden fazla seçenek seçilebilecek şekilde soru yöneltilmiştir. Buna verilen yanıtlarda ise katılımcılar en fazla havaların eskiye göre daha sıcak olduğunu belirtmiştir. Bu durumda etkili olan faktörün ise nem olduğu düşünülmektedir. Yanı sıra, mevsimlerin başlangıç ve bitiş tarihlerinin değişmesi ve kuraklığın artması da diğer öne çıkan yanıtlardır (Şekil 4).

Şekil 4. İklimin nasıl değiştiğine dair kabuller.

Nem oranında eskiye göre artış var. Yakınlarımızda Sebil HES, Pamuk HES ve Kadıncık Barajı olarak 3 baraj var. Bunların nemi çok arttırdığı söyleniyor (K4).

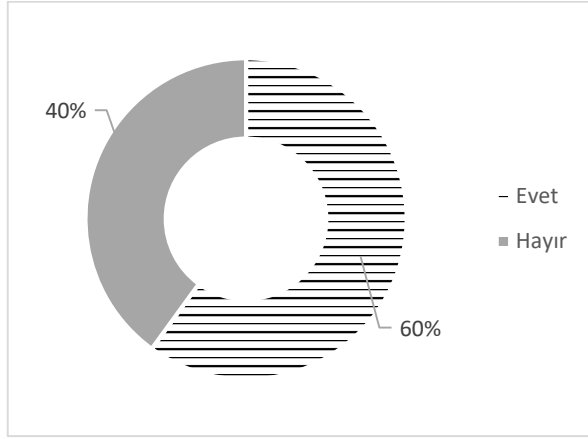
Geçmişte bu kadar nem yoktu. Şu an aşırı nem var, zamansız yağmur var. Sel ve heyelan çok görmeye başladık. Geçmişteki altyapımız şu anki afetlere uygun değil. Mevcut altyapı şu anki yağmuru kaldıramayınca sel oluyor. Barajların iklimi değiştirdiğini düşünüyorum (K2).

İklim değişikliği çok oldu. Yağmurlar mevsimsiz yağıyor. Barajlardan ve sulama havuzlarından dolayı nem arttı. Herkes bahçesi için sulama havuzu yaptırıyor. Nem yüzünden meyveler artık çok hastalanıyor ve eskisi gibi lezzetli olmuyor. Bu yılın ramazanının son iki günü aniden gelen aşırı bir sıcak oldu. Bütün meyveye sebzeye zarar verdi. Havalar daha da kötüye gidecektir (K5).

Bence iklim değişikliği var. Yazları daha sıcak olmaya başladıkça ev almaya gelenler daha çok arttı (K3).

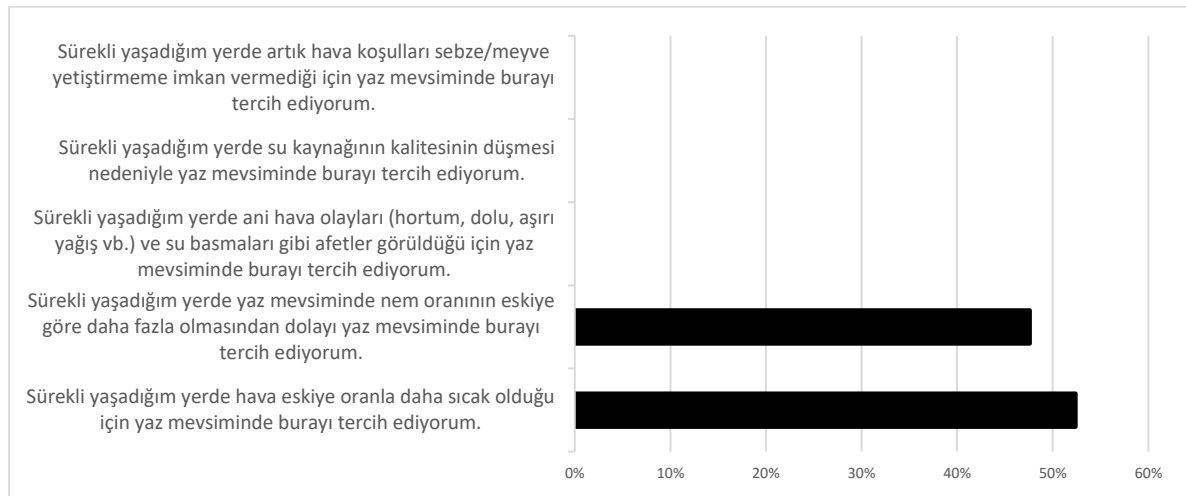
İklim değişikliği gerçekleşirse yaylalar yaşanmaz olacak. Kıyıdaki sıcaklıktan kaçanlar burada da sıcaklar arttığı için zor duruma düşüyor (K1).

Konuyla ilgili dikkat çeken bir diğer bulgu da katılımcıların iklim değişikliğine bağlı olarak dağlık yerleşmeye hareket edip etmediğiyle ilgilidir. Çamlıyayla'daki katılımcıların %60'ı bu durumdan etkilendiklerini belirtmiştir ve iklim değişikliğine bağlı hareket etmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. Refah göçmenlerinin iklim değişikliğine bağlı hareketlilikleri.

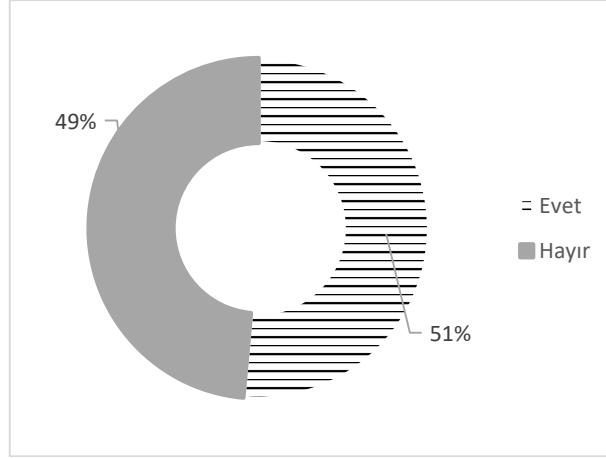
Katılımcılardan iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak dağlık yerleşmeleri ziyaret edenlere hangi olumsuz etkiler nedeniyle hareket ettikleri sorulmuştur. Buna göre sürekli yaşanan yerde yaz mevsimindeki sıcaklıkların eskiye oranla daha sıcak olması ve nemin eskiye oranla daha fazla hissedilmesine bağlı olarak dağlık yerleşmelere hareket edilmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Refah göçmenlerinin iklim değişikliğinin çeşitli etkilerine bağlı olarak hareketlilikleri.

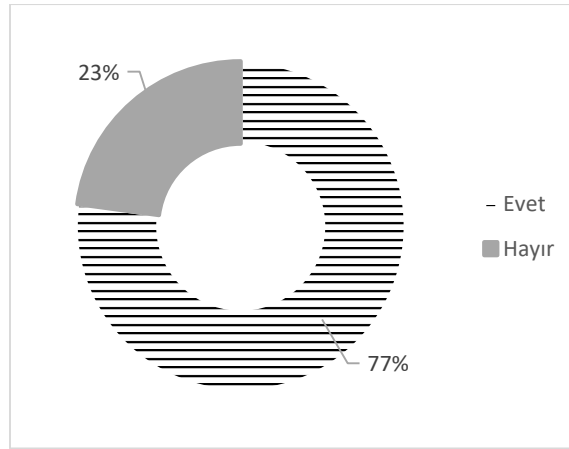
Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğine Bağlı Refah Göçü: Çamlıyayla

Araştırmaya katılan refah göçmenlerinin iklim değişikliğinin olumsuz etkileri nedeniyle dağlık yerleşmeye gidiş geliş sıklıklarının değişip değişmediği sorulmuştur. Buna göre Çamlıyayla'daki katılımcıların %51'i daha sık gelmelerinde iklim değişikliğinin etkili olduğunu ifade etmiştir (Şekil 7).

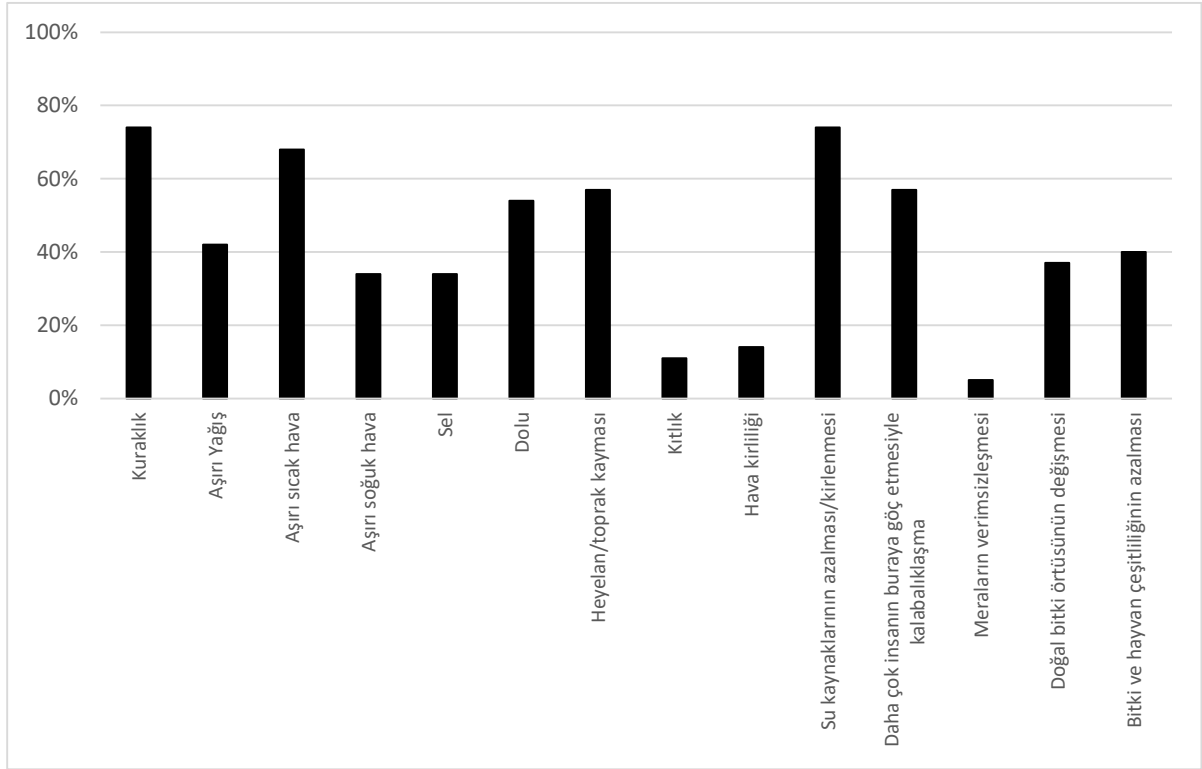
Şekil 7. Refah göçmenlerinin iklim değişikliğine bağlı değişen hareketlilik sıklıkları.

Dağlık alanlar hassas ekosistemlerdir. Dolayısıyla iklim değişikliğine bağlı gerçekleşebilecek doğal afetlerden olumsuz etkilenebilmektedir. Katılımcıların dağlık yerleşmelerdeki iklim değişikliğine bağlı afet riski durumlarında kendilerini güvende hissedip hissetmeyecekleri araştırılmıştır. Her iki yerleşmede de katılımcıların büyük bölümü kendilerini buradaki konutlarında güvende hissedeceklerini belirtmiştir (Şekil 8). Bu durum refah göçmenlerinin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini sürekli yaşadıkları kentsel yerleşimlerde daha fazla hissettiğini, dağlık yerleşmelerde ise daha az hissettiğini göstermektedir.

Şekil 8. Refah göçmenlerinin iklim değişikliğine bağlı afet durumlarında dağlık yerleşmede hissettikleri güven.

Son olarak katılımcılardan kendi dağlık yerleşmelerinde iklim değişikliğine bağlı en önemli sorunları belirtmesi istenmiştir. Buna göre her iki yerleşmede de kuraklık, aşırı sıcak hava ve su kaynaklarının azalması/kirlenmesi sorunları öne çıkmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Çamlıyayla'daki refah göçmeni paydaşlarının iklim değişikliklerine bağlı sorunlara yönelik düşünceleri.

7. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonuçlarına göre iklim değişikliğinin etkileri yalnızca ölçülebilir fiziksel bulgulardan oluşmamaktadır. İnsan ve insan faaliyetlerine ilişkin pek çok karmaşık olgu bugün iklim değişikliği göz ardı edilerek açıklanamaz durumdadır. Özellikle göç ve insan hareketliliği ise iklim değişikliği ile dolaylı değil doğrudan ilişkili bir süreçtir. İnsanların hangi noktadan hangi noktaya hareket edeceğine karar verirken iklimi de dikkate aldığı söylenebilir. Buna bağlı olarak dağlık alanlar önemli bir iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden uzaklaşma ve sığınma mekânı olarak yeniden tanımlanabilir.

Araştırmada ilk olarak iklim değişikliğinin etkisine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan katılımcıların iklim değişikliğinin varlığına ilişkin yüksek farkındalıkları dikkat çekmektedir. Sıcaklık ve nem artışına bağlı olarak kentlerde yaz aylarındaki olumsuz koşullar güçlenmektedir. Buna bağlı olarak kentlilerin dağlık alanlara hareketliliği ve sıklığı değişmektedir. Hassas ekosisteme sahip olan dağlık alanlarda iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak artan insan sayısı ve uzayan kalış süreleri dikkat çekicidir. Mevsimlerin başlangıç ve bitişlerindeki kaymalara ek olarak kentlerdeki aşırı sıcak ve nemli günlerin artmasına bağlı olarak, dağlık alanların iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı bir kaçış bölgesi olduğu ve güvenli alan sunduğu belirtilmiştir. Kentlilerin dağlık alanları daha güvenli hissettikleri bir mekân olarak tanımlaması, gelecekteki kentli hareketlerinin yönü hakkında da tahmin yapabilmeyi sağlar. Bu bağlamda dağlık alanların insan hareketliliği kapsamında daha fazla çalışılması ve mekâna etkilerinin anlaşılması önem kazanmaktadır.

Kaynaklar

- Ahmed, Y., ve Helhel, Y. 2022. İklim değişikliği ve turizm ilişkisi: Olası uyum ve çözüm önerileri. *Journal of Tourism Research Institute*, 3(2), 101-122.
- Atalay, İ., Efe, R., ve Öztürk, M. 2014. Effects of Topography and Climate on the Ecology of Taurus Mountains in the Mediterranean Region of Turkey, *Social and Behavioral Sciences*, 120 (2014), 142-156.

Dağlık Alanlarda İklim Değişikliğine Bağlı Refah Göçü: Çamlıyayla

- Barrios, S., Bertinelli, L. ve Strobl, E., 2006, Climatic change and rural–urban migration: the case of sub-Saharan Africa, *J. Urban Econ.*, 60, pp. 357-371, 10.1016/J.JUE.2006.04.005.
- Baki, A. ve Gökçek, T. 2012, Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.esosder.org *Electronic Journal of Social Sciences* ISSN:1304-0278 Güz-2012 Cilt:11 Sayı:42 (001-021).
- Bakır, İ. 1995. Batı Toroslarda Göçerlerin Yerleşme ve Mekân Sorunlarının Çözümü Üzerine Bir Deneme, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, *Basılmamış Doktora Tezi*, Konya.
- Borowski, D. ve Munteanu, C. 2011. Biosphere Reserves in European Mountains: an Exploratory Survey. *Biosphere Reserves in the Mountains of the World*, 35.
- Bowen, P., Rose, R. ve Pilkington, A. 2017. Mixed methods-theory and practice. Sequential, explanatory approach. *International Journal of Quantitative and Qualitative Research Methods*, 5(2), 10-27.
- Casado-Diaz, M. 2012, Exploring the Geographies of Lifestyle Mobility: Current and Future Fields of Enquiry, içinde *The Routledge Handbook of Tourism Geographies*, Editör: Wilson, J., Routledge, 120-125. <http://eprints.uwe.ac.uk/Son> erişim tarihi: 26 Eylül 2018.
- CLRAE, 1995, Recommendation 14, 1995 on the European Charter of Mountain Regions. *Congress of Local and Regional Authorities of Europe*. (Çeviren: Aysun Özdemir; TODAG. Avrupa Dağlık Bölgeler şartı Taslağı. Yerel Yönetimler Eğitim ve Araştırma Merkezi. S:2 Ankara). 186.
- Cooke, B. Ve Lane, R. 2015. Re-thinking Rural-Amenity Ecologies for Environmental Management in the Anthropocene, *Geoforum*, 65 (2015), 232-242.
- Cottier, F., Flahaux, M. L., Ribot, J., Seager, R., ve Ssekajja, G. 2022. Framing the frame: Cause and effect in climate-related migration. *World Development*, 158, 106016.
- Creswell, J. W. 2003. *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Daskiran, I., Savas, T., Koyuncu, M., Koluman, N., Keskin, M., Esenbuga, N. ve Kosum, N. 2018. Goat Production Systems of Turkey: Nomadic to Industrial. *Small Ruminant Research*, 163, 15-20.
- Davran, M.K., Ocak, S. ve Secer, A. 2009. An Analysis of Socio-Economic and Environmental Sustainability of Goat Production In The Taurus Mountain Villages In The Eastern Mediterranean Region of Turkey, With Consideration of Gender Roles, *Trop Anim Health Prod*, 2009, 41:1151-1155.
- EEA, 2010. *10 messages for 2010: Mountain ecosystems*. EEA, Copenhagen.
- Geray, U. ve Özden, S. 2003. Silvopastoralism in Turkey's Mountainous Mediterranean Region. *Mountain Research and Development*, 23(2), 128-131.
- Grabherr, G. ve Messerli, B. 2011. An Overview of the World's Mountain Environments. in *An Austrian Contribution to the 40th Anniversary of UNESCO's MAB 188 Biosphere Reserves in the Mountains of the World*. Excellence in the Clouds? (Vienna:Austrian Academy of Sciences Press), 8-14.
- GRID, 2020. *Global Report on Internal Displacement 2020* (GRID 2020) (<https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2020/>).
- Kantar, M. 1996. Adana ve İçel Dağ Köylerinde Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki Roller ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adana.
- Klaiber, H.A., 2014, Migration and household adaptation to climate: a review of empirical research, *Energy Econ*. Elsevier B.V., 46 (2014), pp. 539-547, 10.1016/j.eneco.2014.04.001.
- Kohler, T. ve Maselli, D. 2009. Mountains and climate change. From understanding to action. *Geographica Bernensia*.
- Leech, N. L. ve Onwuegbuzie, A. J. 2009. A typology of mixed methods research designs. *Quality & quantity*, 43(2), 265-275.
- Löffler, R. ve Steinickie, E. 2006. Counterurbanization And Its Socioeconomic Effets In High Mountain Areas Of The Sierra Nevada (California/Nevada), *Mountain Research and Development*, 26:1, 64-71
- Moss, L. A. 2009. The Mountain Amenity Migration Phenomenon: why it is happening and our response. *Understanding and Managing Amenity-Led Migration in Mountain Regions*, The Banff Centre, Banff, Canada.
- NASA, GISS, <https://data.giss.nasa.gov/gistemp/>, son erişim tarihi:9/11/2022.
- Nelson, P.B., 2006. Geographic Perspectives On Amenity Migration Across The United States: National, Regional, And Local Perspectives, İçinde *The Amenity Migrants: Seeking And Sustaining Mountains And Their Cultures*. Editör: Lawrence Moss. Wallingford, CABI.
- Neuman, Lawrence W. 2013. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Özge, S. (Çev.), İstanbul: Yayın Odası.
- Ooi, N., Laing, J. ve Mair, J. 2015. Sociocultural Change Facing In The Rocky Mountain West As A Result of Mountain Resort Tourism and Amenity Migration, *Journal of Rural Studies*, 41 (2015), 59-71.
- Özerdem, F. ve Barlas, B., 2021. Kopenhag Okulu Çerçevesinde 2020 ve Sonrası Dünya Politikasının Yeni Sorunu: İklim Değişikliği ve İklim Göçmenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Özden, S., Atmis, E., ve Menemencioglu, K., 2004, Negative Effects of Recent Unplanned Expansion on Highland Ecosystems in Turkey, *Mountain Research and Development*, 24 (4): 303-306.
- Perlik, M. 2019. *The Spatial and Economic Transformation of Mountain Regions: Landscapes as Commodities*. Routledge.
- Perlik, M. ve Membretti, A. 2018. Migration by Necessity and by Force the Mountain Areas: An Opportunity for Social Innovation. *Mountain Research and Development*, vol 38, no 3, 250-264.
- Price, M., 2015. *Mountains: A Very Short Introduction*, Oxford University Press.

- Romeo, R., Grita, F., Parisi, F. ve Russo, L. 2020. Vulnerability of mountain peoples to food insecurity: updated data and analysis of drivers. *Food & Agriculture Org.*
- Ruiz-Ballesteros, E. ve Caceres-Feria, R. 2016. Community-Building And Amenity Migration In Community-Based Tourism Development. An Approach From Southwest Spain, *Tourism Management*, 54 (2016), 513-523.
- Sarmiento, F. O. 2011. Sustainability and the biosphere reserve: a compromise between biodiversity, conservation and farmscape transformation, in *An Austrian Contribution to the 40th Anniversary of UNESCO's MAB Biosphere Reserves in the Mountains of the World*. Excellence in the Clouds? (Vienna: Austrian Academy of Sciences Press), 19-23.
- Sevgi, C., 1984. Adana İlinin Kuzeydoğu Kesiminde Yaylacılık. *Ege Coğrafya Dergisi*, 2, 177-197.
- Scott, D. 2006. Global Environmental Change And Mountain Tourism. *Tourism And Global Environmental Change*, 54-75.
- Short, J. R., 2005. *Imagined Country: Environment, Culture, And Society*. Syracuse University Press.
- Somuncu, M. 2005. *Aladağlar: Yaylacılık Ve Dağ Göçebeliği Konusunda Bir Araştırma*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Somuncu, M. 2016. Tourism and the Commodification of Cultural Heritage in the Eastern Black Sea Mountains, Turkey. In *Sustainable Mountain Regions: Challenges and Perspectives in Southeastern Europe* (pp. 243-255). Springer, Cham.
- Somuncu, M., Akpınar, N., Kurum, E., Kaya, N. Ç. Ve Eceral, T. Ö. 2010. Gümüşhane İli Yaylalarındaki Arazi Kullanımı ve İşlev Değişiminin Değerlendirilmesi: Kazıkbeli ve Alistire Yaylaları Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 107-127.
- Somuncu, M., Çabuk Kaya, N., Akpınar, N., Kurum, E. ve Özelçi Eceral, T. 2012. *Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Çevresel Değişim*, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 362, Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No:2, Ankara.
- TÜİK GSYH Bültenleri, www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 02.09.2022
- Travis, W.R. 2007. *New Geographies of the American West: Land Use and the Changing Patterns of Place*, Island Press, Washington D.C.
- Van Auken, P.M. ve Rye, J.F. 2011. Amenities, Affluence And Ideology: Comparing Rural Restructuring Process In The US And Norway, *Landscape Research*, 36:1, 63-84.
- Var, M. ve Yalçınalp, E., 2009. Some Effects of Natural and Cultural Degradations in Trabzon Karadağ High Plateau- Tourism Center, Turkey, on Visitors' Preferences and Some Solution Proposals, *Regional and Urban Modeling* 283600106, EcoMod. (erişim tarihi, 23.02.2009).
- Yalçın, A. 2022. İklim Değişikliğinin Turizm Üzerine Etkileri. *Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi*, 1(1):32-37.